

Martijn Veerman

Grappen maken en breken

HUMOROLOGIE

ISVW UITGEVERS

HUMOROLOGIE

Grappen maken en breken

Martijn Veerman

ISVW UITGEVERS

INHOUD

Inleiding	7
I Een werkdefinitie	9
<i>Humor is gezond verstand, spel en plezier, contradictie</i>	
II Gezond verstand	11
<i>Vooroordelen en denkgewoonten. Vier kenmerken: 1) constructief, 2) normatief, 3) sociale rol, 4) referentiekader</i>	
III Lachen	17
<i>Psychologie; superioriteitstheorie, fysiologie; ontlading-van-spanningtheorie, en het verband met humor; contradictie-theorie</i>	
IV Spelen	25
<i>Vijf kenmerken van het spelen in het algemeen: 1) veilige omgeving, 2) onvoorspelbaarheid, 3) doen alsof, 4) leren en beheersen, 5) plezier hebben - Smaak - Humors beschouwelijkheid</i>	
V Humor en lachen in de samenleving	39
<i>Inclusieve en exclusieve humor - Lachen en bidden</i>	

VI	De contradictie	47
	<i>A en niet-A tegelijk, of de samenvoeging van ten minste twee niet bij elkaar horende of tegengestelde referentiekaders of ideeën - Humors stappenplan: set-up, contradictie, re-interpretatie, spel, lachen - Een voorbeeld: expliciet-impliciet</i>	
VII	Vier typologieën	59
	<i>Sarcasme, satire, ironie, geestigheid</i>	
	Uitleiding	65
	Bibliografie	66
	Noten	72

‘Als je heel diep over iets nadenkt, dan
kom je altijd uit bij iets dat niet klopt.
Probeer maar eens... klopt altijd.’

Herman Finkers

Inleiding

U heeft vast wel eens gehoord dat een van de belangrijkste eigenschappen die mensen in een ander zoeken een gevoel voor humor is. Ik heb zelfs eens horen zeggen dat mensen ertoe in staat zijn om oneerlijkheid, moorden en ander sociaal gedrag te bekennen, maar dat vrijwel niemand over zichzelf zou durven beweren dat hij geen gevoel voor humor heeft. Desondanks is er lange tijd niet nagedacht over de betekenis van humor in ons leven.

In dit essay zullen verschillende onderwerpen de revue passeren, maar het sleutelwoord is humor. Er zijn verschillende manieren waarop zo'n onderwerp kan worden onderzocht. Een onderzoeker kan experimenteren met proefpersonen, of zoveel mogelijk trivia en voorbeelden verzamelen. Ik zal ideeën over wat humor betekent behandelen; dit is een filosofisch essay over humor.

Met behulp van een algemeen idee (mijn 'werkdefinitie') bepaal ik gaandeweg wat de belangrijkste voorwaarden van humor zijn. Drie concepten spelen daarbij een hoofdrol: *het gezonde verstand*, *het spelen* en *de contradictie*. In combinatie met een analyse van ideeën over humor zal ik kijken welke rol humor in ons dagelijks leven speelt. In moppen. In cartoons, woordspelingen, grappige gesprekken, raadsels en anekdotes. In verbale, non-verbale, droge en minder droge humor. En meer.

Humor is in het verleden vaak niet serieus genomen. Misschien omdat dat, humor serieus nemen, een contradictio in

terminis lijkt. Daarnaast komt het woord ‘humor’ van oorsprong uit de fysiologie. ‘Humor’, of ‘umor’, zou een van de vier lichaamssappen zijn die iemands karakter bepalen. In die hoedanigheid is het woord verwant aan het hedendaagse ‘humeur’. Ook werd lachen lange tijd vooral als iets negatiefs gezien. Humor en lachen zoals wij ze vandaag de dag kennen bestaan nog niet zo lang.

Maar vandaag de dag zijn er verschillende wetenschappen die humor analyseren. Ik ben dus, vanwege de brede opzet van mijn onderzoek, genoodzaakt om dingen te herhalen die al zijn gezegd, maar ik zal dat doen op een andere manier dan de onderzoekers die op hun manier al eens herhaalden wat al was gezegd.

Voor de lezer die zich verder in het onderwerp wil verdiepen, is achter in dit boek een bibliografie opgenomen.

Martijn Veerman
Leiden,
Oktober 2014

Een werkdefinitie

*Humor is gezond verstand,
spel en plezier, contradictie*

Wat is humor? Hoe werkt het? Mensen lachen regelmatig en om allerlei situaties. Mensen vertellen elkaar humoristische anekdotes, raadsels, verhalen. We zien humor in een sketch. Of in het absurdisme van een alledaags gesprek. Humor kan binden of juist belachelijk maken. Humor kan een wijsheid bevatten, maar ook vrij simpel zijn. Humor kan vermaken, van humor kunnen we iets leren.

Dat is allemaal mogelijk. Maar wat is eigen aan humor? Wat ligt er echt aan ten grondslag?

Humor is het hebben van een inzicht, of het doen van een uiting, in een speelse context, in plezierig conflict met het gezonde verstand.

Zoals mijn ‘werkdefinitie’ er nu staat, heeft ze heel wat uitleg en voorbeelden nodig om te overtuigen. Ik gebruik haar dan ook slechts als een algemeen idee om humor specifiekier mee te onderzoeken.

De definitie valt uiteen in drie delen: ‘het gezonde verstand’ (hoofdstuk II), ‘de context of habitat van het spel en het plezier’ (hoofdstuk IV) en ‘de contradictie’ (hoofdstuk VI). De gedachte is dat deze drie *samen humor vormen*. Ik

zal ze uitwerken in de genoemde volgorde. Tussendoor komen de belangrijkste verwante thema's, consequenties en tips en trucs aan bod en zal ik ideeën en observaties uit het internationale humoronderzoek behandelen.¹

Analyse voorop, humor erachteraan!

In **Humorologie** stelt de jonge filosoof Martijn Veerman een ogenschijnlijk simpele vraag: wat is humor en hoe werkt het? Spelenderwijs analyseert hij de belangrijkste voorwaarden voor humor. Hij verwijst daarbij naar verschillende filosofische, wetenschappelijke én humoristische ideeën.

Alle belangrijke onderwerpen passeren de revue, zoals hoe humor werkt in het sociale verkeer en in de samenleving, wat voor rol het verstand en emoties spelen, wat de relatie is tot lachen, spelen en logisch nadenken, hoe humor uitgelegd kan worden in een paar concrete stappen en wat het verband is met sarcasme, satire, ironie en geestigheid.

Het doel van dit boek is om humor te begrijpen, maar in de kantlijn staan tips en voorbeelden waaruit blijkt hoe een goed begrip van humor helpt om grappen te maken én te breken. Een leuk en informatief boek dat geschikt is voor iedereen die zich wil verdiepen in de geestige wetenschap van de humorologie.

